THE FOLKLORIC SPRINGS OF TRAIAN VASILCĂU'S CREATION

Mariana Cocieru
PhD, Senior Scientific Researcher, Institute of Romanian Philology „Bogdan Petriceicu-Hasdeu", Moldova State University

Abstract: In this article, the author identifies and analyzes the ethnofolkloric constituents that have served as motifs, symbols, and images in the literary creation of poet Traian Vasilcău. The catalytic connection between artistic creation and elements of traditional culture is emphasized, highlighting the two levels of transfiguration: both superficial and profound. Folklore is perceived not only as a source of inspiration but also of identity. The poet understands that returning to tradition and spiritual values ensures the continuity of the artistic act and serves as a bridge between past and present, contributing to genuine and profound modernity.

Keywords: traditional culture, motives, symbols, folkloric images, poetic creation, poem, transfiguration.

Cultura tradițională a avut de fiecare dată un rol semnificativ în formarea și influențarea literaturii, servind o sursă vitală de inspirație pentru poeți, prozatori și dramaturgi, oferindu-le un cadru bogat de motive, teme, imagini și simboluri. Prin întoarcerea la tradiție și la izvoarele culturale ale unui popor, aceștia au reușit să capteze autenticitatea și profunzimea unei experiențe umane și să o redea într-un mod prin care să impresioneze cititorii.

Scriitorul Traian Vasilcău, cunoscut și sub numele de Traianus, este fără îndoială un autor reprezentativ al literaturii contemporane din Republica Moldova, având o contribuție importantă în peisajul cultural local. Limbajul poetic al lui Traian Vasilcău, încărcat de o rusticitate distinctă, conferă lucrărilor sale un farmec aparte, învăluind întreaga sa creație într-o atmosferă sacră. Explorând teme și motive folclorice autentice, el reușește să îmbine tradiția cu contemporaneitatea, transformând elementele folclorice într-o expresie personală și actuală. Această abordare literară se aliniază modelului „bonus pastor", prin care poetul însușește trăsăturile esențiale ale capodoperelor folclorice și se îndreaptă către personaje, modele și procedee ale creației populare orale. Traian Vasilcău continuă și reinterpretează acest model într-un mod original și captivant, reconstituind în creația sa literară o atmosferă rustică din perspectiva creației populare.

Insistând asupra rusticității literaturii, exegetul Dan Mănucă subliniază că aceasta devine esențială în orice scriere care aspiră la un statut literar (Mănucă, 1988, p. 41), mai ales atunci când autorul încearcă să exploreze întregul univers, inclusiv cel urban, ca o formă de apărare împotriva haosului social-politic. Prin cercetarea spiritualității rustice, ne îndeamnă Cassian Maria Spiridon, se poate redescoperi umanitatea și un univers complex care să ne elibereze din limitările orizontului plat în care omul modern navighează, unde dimensiunea profund umană se pierde treptat (Spiridon, 2013, p. 355). În literatura română, reabilitarea umanității și rezistența în fața vitregiilor istorice au fost fortificate de scriitori prin valorificarea simbolurilor mitico-folclorice: *mama, casa, pragul, focul din vatră, pământul, drumul, izvorul, hora, buciumul, fluierul, cimpoiul, cornul, doina, peștera, biserica, elementele de port național, păsările, păstorul, toiagul* etc. În acest fel, folclorul a devenit nu doar o sursă de inspirație pentru prozatori, ci și o legătură profundă cu tradiția și cu psihologia populară.

Modelul etnoepic „bonus pastor", descris de Dan Mănucă, domină peisajul literar din Basarabia și se remarcă prin îmbinarea elementelor lirice și epice, orientarea către valorile

populare și accentuarea aspectului rustic. Omul rural este prezentat ca fiind păstrătorul tradiției, iar simbioza dintre mit și realitate este evidențiată prin simbolurile specifice mediului folcloric.

Pornind de la aceste aspecte, vom observa că relația profundă a poetului Traian Vasilcău cu rădăcinile sale își are începutul în cuvântul „mamă", pe care îl percepe ca pe o formă sublimă de poezie, considerându-l „cel mai frumos poem", o capodoperă umană care marchează „începutul" și „sfârșitul" existenței pe pământ (Mihalache, 2019). Afirmațiile poetului Traian Vasilcău subliniază importanța și sacralitatea maternității, plasând-o într-un context divin și uman în același timp. Pentru poet, mama nu este doar o figură familială, ci și un simbol al iubirii, protecției și mângâierii, comparabil cu Maica Domnului în tradiția creștină. Această legătură profundă și spirituală cu mama este exprimată în cuvinte încărcate de recunoștință și reverență, evidențiind rolul crucial pe care îl joacă în viața și inspirația poetului: „Fără de Dumnezeu n-ar fi fost Mama, iar fără de Mama n-aș fi fost eu pe pământ", „Eroină adevărată a fost mama mea, pe care trebuie să o scriu cu Majusculă", „Maica Domnului și Mama mea sunt, într-Adevăr, două mângâieri cerești pentru sufletul meu. Atunci când mă poticnesc și cad, mâinile lor mă ajută întotdeauna să mă ridic" (Mihalache, 2019).

În creația scriitorului, imaginea mamei iubitoare de copii transcende dimensiunile obișnuite ale lumii materiale și pătrunde în sfera astrală și divină a împărăției cerești: „Eram copil, anonim și fericit, știind că noaptea vine, însă mama lumina în ea ca vecia de îngeri" (*Profețirea Luminii (maxime și reflecții)*. În: Vasilcău, 2014, p. 71). În versurile sale, mama devine o prezență angelică și divină, care luminează întunericul și aduce alinare în sufletele copiilor săi. De-a lungul poeziilor sale, mama este asociată cu imaginea unui înger sau chiar a Domnului însuși, indicând legătura profundă și sacră dintre aceasta și lumea spirituală: „Atunci când mor nemor Cuvântul/ Și veșnicesc doar în Cuvânt./ La ora Înger vine mama,/ Vine măicuța mea cântând./ Și Domnul însuși se scoboară/ În noi pe-o daurită scară (*** [*Sunt iar beat de Ierusalime*]. În: Vasilcău, 2014, p. 80). Uneori, mama este identificată cu o stea, sugerându-se că lumina și îndrumarea ei au un caracter cosmic și etern. În aceste creații, mama devine un simbol al protecției și ghidării, iar absența ei este resimțită ca un vid întunecat și înfricoșător, în timp ce prezența ei aduce confort și siguranță, chiar și în mijlocul nopții întunecate: „Când venea iar în mine noaptea/ Fără lună, fără vreo stea,/ Așteptam doar să intre mama,/ Să m-adoarmă povestea sa./ Dacă nu venea vreodată, dacă nu venea/ Îmi intra tăcerea, îmi intra fără să bată/ Și priveam cu teamă cerul, căutând o stea,/ Să-i pot spune: «Hai, fii tu mama mea»" (*Căutând o stea*. În: Vasilcău, 2014, p. 374).

Relația profund emoțională a poetului cu făptura mamei este evocată și în poezia *Ea*, unde mama este prezentată ca o figură protectoare și aducătoare de lumină, capabilă să ofere sprijin și îndrumare în orice moment al vieții poetului: „Ea, în dimineți când mă trezea,/ În ochii mei ca-n cer privea/ Și-n zbor o pasăre era/ Făptura mea,/ Ea, în orice zi îmi dăruia/ Tot ce avea mai sfânt în ea/ Și-n schimb nimic nu implora,/ Căci eu eram lumina sa./ Ea, când se-nnora în viața mea,/ Cu grijă lacrima-mi sorbea/ Și pentru mine se ruga,/ Căci eu eram lumina sa./ Ea, ca dintr-un vis când apărea mereu,/ Din ochii ei mă privea Dumnezeu/ Și chip mai însorit nu exista./ Ea în pieptul meu ca marea fremăta/ Și nu știam că-n lume numai ea/ Îmi priveghează viața ca o stea./ Ea în orice noapte m-adormea/ Și m-atingea cu geana sa,/ Povestea mea era chiar ea,/ Ce nu mai contenea./ Ea în orice noapte-mi surâdea/ Și n-avea preț inima sa,/ Pe care n-am s-o pot uita/ Și-n veci cânta-o-voi pe ea,/ Mama mea!" (*Ea*. În: Vasilcău, 2014, p. 418-419). În poezia sa, Traian Vasilcău nu doar evocă dragostea maternă, ci o îmbină armonios cu valorile spirituale creștine. El explorează și transfigurează stările și trăirile sufletești, navigând între fabulosul mitic și reprezentările imaginației sale creative. Versurile sale transcend limita unei simple declarații de dragoste, devenind o reflectare profundă a unui impuls interior, exprimat prin simboluri sacre ale existenței noastre. Ideea unei preamăriri a vieții dobândește o dimensiune cosmică în acest spațiu sacralizat, devenind

un cântec continuu al sufletului într-un moment de intensitate interioară. Prin imaginea omniprezentă a lui Dumnezeu în privirea mamei, aceasta devine parte a unui grandios spectacol liturgic.

Lecturând creația poetică a lui Traian Vasilcău observăm că aceasta este marcată de vitalitate și sincretism interior, fiind conectată în jurul unei continue revelații divine. Poetul recurge la simboluri-cheie comune și motive din folclor pentru a transmite această revelație. Aceste simboluri și arhetipuri culturale, precum *crucea, bradul, luna, soarele, steaua, pământul, apa (ploaia), cerul, mama, copilul, mormântul, casa, animalul, pasărea, sufletul, divinitatea, moartea, iubirea* etc., sunt folosite pentru a comunica profunzimea și complexitatea experienței umane și spirituale. Prin îmbinarea lor sincretică în creația sa poetică, ele reflectă conexiunile dintre divin și lumea înconjurătoare, dintre sacru și profan.

Provenind din mediul rural, poetul Traian Vasilcău dezvoltă o legătură profundă între om și elementele naturii, evidențiind importanța acestei conexiuni în creația sa poetică. În versurile sale, se regăsesc simboluri ale cerului, pământului și lumii vegetale, care sunt personificate și înțelese ca entități vii și semnificative pentru existența umană. Prin versurile „Sunt cer, sunt și pământ/ Sunt rai, dar sunt și iad" (*** [*Sunt cer*]. În: Vasilcău, 2014, p. 599), poetul exprimă unitatea dintre om și univers, sugerând ideea că omul este parte integrantă a acestuia și că este conectat atât la dimensiunea spirituală, cât și la cea terestră.

În același timp, poetul elogiază legătura strânsă între divinitate și lumea celestă și terestră în versurile „Ești soarele și luna ești, și steaua,/ Ce-n graiul dragostei se înțeleg./ Pământul ești, ce-i coase straie neaua/ Și, fără echivoc, ești ceru-ntreg" (*** [*Eşti soarele*]. În: Vasilcău, 2014, p. 610), subliniind totodată imensitatea dragostei umane pentru frumusețea creațiilor divine.

În versurile „După moarte, ce frumos/ Să fiu bradul lui Christos" (*Vis*. În: Vasilcău, 2014, p. 584-585), observăm conexiunea umanului cu vegetalul în aspirația individului către divinitate și către o existență eternă asociată cu simbolul bradului. Această imagine poetică sugerează o înălțare spirituală și o identificare profundă a sufletului uman cu natura divină, întruchipată de bradul lui Christos. În cultura românească, ***bradul*** ca cea mai frecventă variantă a Pomului vieții și a Arborelui cosmic, este considerat un simbol al vieții veșnice, tinereții și vigorii, fiind prezent în numeroase ritualuri și tradiții populare. Este venerat ca un totem arboricol al protoromânilor, divinitate proteică și demiurgică (Lisovschi, 2009, p. 359) și simbolizează curajul, verticalitatea și tânărul „nelumit", fiind un element central în literatura și folclorul românesc (Evseev, 1994, p. 24). Ca arbore sacru și mediator între divinitate și om, servește dovada existenței unui cult al spovedaniei la brad, înregistrat în Munții Vrancei și în Mărginimea Sibiului, despre care ne relatează Traian Herseni: „Pe vremuri, ciobanii se mărturiseau la copaci (mai ales la brazi). Făceau o cruce în coaja copacului (cu toporul sau briceagul) și-și mărturiseau în fața ei păcatele, ca la preot, în timp ce băteau mătănii. Tăiau apoi cu toporul câteva așchii din copac pe care le aruncau. După jurământul pe care-l făceau, dacă într-un an copacul se va usca sau nu se va usca, erau iertați sau nu erau iertați de păcate. Ciobanii susțineau că spovedania aceasta este mai bună decât cea făcută la preot. Mai bună, pentru că aveau credința, probabil, că se mărturisesc direct lui Dumnezeu, în chipul lui străvechi de brad" (Herseni, 1977, p. 184-185). De asemenea, a fost înregistrată și dovada existenței unui obicei al ciobanilor de a se împărtăși cu muguri de brad, în loc de sfânta împărtășanie cu trupul și sângele lui Christos (*ibidem*, p. 185). În perioada creștinismului, menționează Sabina Ispas, bradul din care a fost cioplită crucea Mântuitorului devine „purtătorul trupului divin care a adus umanității, prin sacrificiu, iertarea păcatelor și viață veșnică, și, într-un final, devine el însuși pomul vieții, unul din pomii pe care Dumnezeu i-a sădit în grădina Edenului și pe care l-a făcut cunoscut protopărinților Adam și Eva. Bradul este pomul care are un contact direct cu sacrul, transcendentul, divinitatea și veșnicia" (Ispas, 2013, p. 292).

Ca o continuare a relației dintre om și magia lumii vegetale, în poezia lui Traian Vasilcău se acordă o atenție deosebită și etnobotanicii românești. Conexiunea umanului cu vegetalul se perpetuează prin identificarea cu diferite părți componente ale plantelor, care „sunt legate de însuși mitul primordial al creației" (Comanici, 2004, p. 172). Versurile „Frunzele toamnei, care cad pe uliți/ Sunt vieți nevindecate în noroi./ Le strâng la piept, le izbăvesc de suliți/ Și strig măturătorilor din voi:/ «Priviți-vă în Cer, ca-ntr-o oglindă,/ Nu aruncați Viața la gunoi!»" (*** [*Frunzele toamnei*]. În: Vasilcău, 2014, p. 593) reprezintă un îndemn creștin de a salva viețile umane aflate în dificultate și de a le acorda sprijinul necesar pentru a putea depăși starea derizorie în care se află. Metafora ***frunzelor*** căzute în toamnă potențează această substituire a umanului cu vegetalul, poetul îndemnându-ne să privim cu atenție la fragilitatea vieții umane și să ne amintim de importanța de a ne respecta reciproc umanitatea. Această legătură simbolică ne comunică despre funcția regeneratoare a ramurii verzi, iar în acest sens ne reamintește că suntem parte din aceeași rețea a vieții, iar sprijinul și compasiunea noastră pot aduce lumină și speranță chiar și în cele mai întunecate momente.

Un alt simbol vegetal la care recurge poetul Traian Vasilcău este ***iarba***, care în mentalul folcloric sugerează ideea de nemurire și continuitate a vieții. Această viziune este prezentată și în alte opere literare, cum ar fi nuvela lui Ion Druță, *Toiagul păstoriei*, unde păstorul devine una cu natura, fiind simbolizat ca un „pâlc de iarbă verde", care sugerează dăinuirea și amintirea vie (Ciobanu, Negriu, 2005, p. 74). În poezia lui, Traian Vasilcău reușește să realizeze o analogie a transformării și continuității vieții după moarte în formulă arhetipală: „Iarbă-am ajuns, în gură iarbă-mi crește" (*Transfigurare*. În: Vasilcău, 2014, p. 650); „Acum strămoș îmi sunt și turlă,/ Sicriu de iarbă în frământ" (*Cele trei vârste ale poemului*. În: Vasilcău, 2014, p. 95); „Mă păstorește iarba-ntruna" (*** [*Viața cu moartea merg la braț*]. În: Vasilcău, 2014, p. 75); „Turlele clopotniței de iarbă/ Dacă sunt, atunci cine mai sunt?" (*Clinchet suav*. În: Vasilcău, 2014, p. 106); „Vom fi o iarbă, și-un pământ, sub șes" (*** (variantă) [*În ziua cu surâsuri ofilite*]. În: Vasilcău, 2014, p. 574). Versurile și afirmațiile autorului: „Îți tace sufletul, parcă-ar zăcea/ În rochia de iarbă-nmormântat" (*Alt psalm cu mama*. În: Vasilcău, 2014, p. 98); „Sunt numai bun de așezat în iarbă" (*** [*Sunt numai bun de așezat în iarbă*]. În: Vasilcău, 2014, p. 88); „În templele de iarbă, când coboară un mare cărturar, am impresia că îngropăm pentru totdeauna o catedrală împovărată de frumuseți" (*În templele de iarbă*. În: Vasilcău, 2014, p. 645), pot fi realmente raportate la ciclul funebru, întrucât simbolizează locul de veci al „dalbului de pribeag", mormântul.

Prin urmare, această transfigurare a individului într-o formă vegetală sugerează că esența umană este menținută și regenerată în univers prin intermediul naturii, contribuind la echilibrul cosmic și la perpetuarea vieții în univers (Comanici, 2004, p. 104). Prin utilizarea simbolului ierbii, poetul explorează teme fundamentale ale existenței umane și ale relației dintre individ și cosmos într-un mod profund și metaforic.

Codul simbolic vegetal continuă în poezia lui Traian Vasilcău prin utilizarea recurentă a simbolurilor florale pentru a ilustra diverse aspecte ale individului, dar și ale divinității și experiențelor umane. De exemplu, poetul recurge la imaginea ***trandafirului*** pentru a exprima frumusețea, puritatea și sacrificiul, iar în unele contexte – fragilitatea sau efemeritatea vieții umane. În versurile: „În momentul când ne vom atotcunoaște vom lua chip fericit de trandafir la poarta raiului" (*Profețirea Luminii (maxime și reflecții)*. În: Vasilcău, 2014, p. 64); „A fost odată-un trandafir sfielnic/ Cum nu fusese nici un trandafir./ Cu plete de azur, râs feciorelnic/ Și pas de horă legănat, jertfelnic,/ Îi era sufletul – altar și mir" (*Fuga de cerber*. În: Vasilcău, 2014, p. 93); „Sufletul meu înserat va cânta ca un trandafir sub lună" (*Încă o zi*. În: Vasilcău, 2014, p. 422); „Ca un trandafir prin zid răsfrânt,/ Înflorit și-apoi tăiat de unii" (*Clinchet suav*. În: Vasilcău, 2014, p. 106), trandafirul obține nuanțele unui simbol complex, cu multiple semnificații. Cercetătorul simbolurilor și arhetipurilor culturale, exegetul Ivan Evseev, subliniază că în evul mediu cultul trandafirului a devenit foarte popular, obținând valoarea

unui „simbol-cheie în tradiția poetică, în mistica creștină și în heraldică”, un „simbol al dragostei ardente, atunci când floarea e roșie, sau al dragostei pure și elevate, atunci când petalele sale sunt colorate în alb”, un „simbol solar, semnificând lumina diurnă, înțelepciunea și impulsul creator”, un „simbol al nemuririi și al inimii deschise spre cele mai nobile trăiri și idealuri umane” (Evseev, 1994, p. 188). Asocierea trandafirului în era creștinismului cu divinitatea, Maica Domnului și Iisus Hristos îi conferă o adâncime spirituală și simbolică aparte. Poetul Traian Vasilcău își însușește aceste semnificații și le integrează în creațiile sale pentru a comunica și a valorifica aspectele sacre și universale ale existenței umane.

Simbolul ***crinului*** se încadrează în aceeași sferă de semnificații creștine, fiind asociat cu smerenia, puritatea, inocența și virginitatea Sfintei Fecioare. În tradiția creștină se crede că din lacrimile de milă ale Domnului a răsărit crinul (Aga, 2005, p. 2003). De asemenea, el este considerat un simbol lunar și feminin, datorită formei sale de cupolă. Fiind o „emblemă a regilor Franței și un semn heraldic foarte răspândit în Europa”, crinul este uneori denumit și „floare a gloriei” (Evseev, 1994, p. 50). Traian Vasilcău folosește aceste semnificații în creațiile sale, sugerând adesea o conexiune cu divinul sau cu aspectele spirituale ale existenței umane: „Crin smerit îți sunt în jurăminte” (*** [*Îndumnezeiește-mă, Părinte*]. În: Vasilcău, 2014, p. 594), „Crin pe post de nobil sire/ La o dalbă monastire” (*Motiv popular*. În: Vasilcău, 2014, p. 600), „Ca-n clipa când un crin se roagă/ Îngenuncheat în zi de-apoi” (*Răvaș în alb*. În: Vasilcău, 2014, p. 601); „O ușă grea, de după care cerul/ Oficiază crini, cu glas smerit” (*Ușa din infinit*. În: Vasilcău, 2014, p. 608); „M-am altfelizvodit și plec acasă,/ Să cad la pieptul crinului matern” (*** [*Un plâns din cer*]. În: Vasilcău, 2014, p. 617); „Mă îmbracă-n iubire doar crinul,/ Mai ferice ca mine în veci!” (*Din azi*. În: Vasilcău, 2014, p. 628); „Un crin la porțile anilor, de-ar fi Poetul!” (Vasilcău, 2014, p. 646).

Codul simbolic al ***lalelei*** este dictat de funcția sa ca receptacol al influențelor uraniene, evidențiată prin floarea sa în formă de cupă și coroana sa. De asemenea, asocierile dintre floare și inimă sau floare și femeie sunt întâlnite frecvent. În poezia lui Traian Vasilcău, laleaua este folosită pentru a ilustra trecerea și transformarea, în special în contextul poeziilor despre moarte și spiritualitate. Un exemplu relevant al imortalității, al existenței transfigurate după moarte, este versul: „Intri cu pași sfielnici de fecioară,/ Până voi fi lalea pe gura humii” (*Poemul lacrimii*. În: Vasilcău, 2014, p. 88). O subtilă analogie semantică constatăm și în versurile „Cu un buchet de ghiocei în floare/ Moartea prin viața-mi verde alergând” (*Autumnală*. În: Vasilcău, 2014, p. 95), unde apare simbolul ***ghiocelului,*** care în creștinism este asociat lacrimilor de durere ale Fecioarei Maria (Aga, 2005, p. 203). Pe de o parte, ghiocelul este un simbol al primăverii și renașterii, al „înălțării prin smerenie” (Evseev, 1994, p. 70), sugerând începutul unei noi vieți, speranță și optimism. Pe de altă parte, prezența morții care aleargă prin „viața verde” a eului liric evidențiază fragilitatea și efemeritatea vieții umane, subliniind faptul că între moarte și viață există o legătură strânsă care se perpetuează continuu în ciclul vital.

Pentru a continua aceste reflecții asupra vieții și morții, poetul recurge și la imaginea ***fructelor***, care completează registrul simbolic al vegetalului transfigurat în lirica sa. În versurile „Fructele sunt cuvintele/ Nerostite ale morților/ Înmugurind,/ Înflorind/ Și într-o zi rodind/ Tăcerea lor căzătoare/ În iarbă (*** (completată) [*Fructele*]. În: Vasilcău, 2014, p. 575), poetul exprimă ideea că fructele sunt simboluri ale cuvintelor nerostite ale celor decedați, care își găsesc expresie în natură. Imaginile poetice ale fructelor care încolțesc, înfloresc și rodesc înseamnă că moartea, în loc să fie un sfârșit definitiv, este mai degrabă o transformare și o continuare a existenței în alte forme. În această perspectivă, tăcerea și liniștea celor plecați devin fertilizante pentru viața care continuă să înflorească, să crească și să prospere în jurul lor.

După cum am mai afirmat anterior, poetul recurge la constituentele etnofolclorice pentru a reda o ***atmosferă rustică,*** specifică mediului folcloric: „Ninge și prin nămeții de

candoare/ Aud trecând colinde românești./ Din lumea lor, ce nesfârșit răsare,/ N-aș evada spre raiuri pământești. (*Hotărâre*. În: Vasilcău, 2014, p. 603). Versurile sugerează o imagine poetică a iernii și a atmosferei sale magice, în care ninsoarea transformă peisajul într-unul de poveste. În timp ce ninge și zăpada se adună în nămeți, poetul aude colinde românești răsunând în jur. Aceste colinde aduc cu ele o atmosferă de tradiție, de spirit comunitar și de sărbătoare. Cu toate acestea, poetul subliniază că, în fața unei asemenea frumuseți și a unei asemenea conexiuni cu tradiția și cultura românească, el nu ar dori să evadeze către paradisurile terestre. Această idee poate reflecta o anumită melancolie sau nostalgie a poetului pentru lumea lor spirituală și culturală, sugerând că aceste valori sunt mai importante decât plăcerile materiale sau temporale.

Starea de izolare, singurătate este redată plastic prin valorificarea motivului ***păsării***, prin care poetul își exprimă diversele stări sufletești. De exemplu, recurge la imaginea turturelei pentru a alina dorul măicuței: „De-aș fi turturea, Măicuță,/ Aș veni la geamul tău/ Și, bătându-ți din aripă,/ Ți-aș doini mereu:/ „Nu mai plânge, supărată/ Că ești mică, singurea,/ Chiar acum oprește-un înger/ Lângă poarta ta” (*Clasic poem*. În: Vasilcău, 2014, p. 585). Motivul „Amărâta turturea” se regăsește frecvent în lirica populară, fiind întâlnit în doinele și baladele românești, având similitudini și în poezia persană, franceză, turcă etc. (Hasdeu, 1877). Aceste versuri exprimă un dor profund și un sentiment de compasiune. Imaginea turturelei care cântă la geamul măicuței sugerează o dorință de a aduce alinare celor care se simt singuri sau triști, potențată fiind și de imaginea îngerului, care, reprezentând puterea divină, are rolul de a instaura echilibrul cosmic și de a sprijini emoțional persoanele aflate în vremuri dificile.

Pentru a-și exprima propria singurătate și sentimentul de izolare, recurge la imaginea ***cucului***, care în cultura tradițională reprezintă un simbol al singurătății și al melancoliei: „Cerșesc azil în noapte, plâns de-o stea,/ Și singur cuc, la porțile cetății,/ Îmi bucium moartea, ce mă va zbura/ Spre panteonul singularității” (*Panteonul singularității*. În: Vasilcău, 2014, p. 593). În această stare de izolare și introspecție, poetul se confruntă cu propria sa mortalitate și cu inevitabilitatea morții. Sunetul buciumului, asociat tradițional cu anunțarea evenimentelor importante sau a sfârșitului, îi amintește poetului că moartea este o realitate universală și inevitabilă. Totuși, poetul privește această trecere către moarte ca pe o călătorie către un „panteon al singularității”, sugerând că fiecare individ are propria sa cale și destin, iar trecerea sa în neființă este unică și specială. Aceste versuri reflectă contemplarea asupra existenței umane, a trecerii timpului și a misterului vieții și morții. Moartea nu-l înspăimântă pe poet, aceasta fiind privită ca o împlinire a destinului: „O, Doamne, să cânt pân’ departe/ Tot jindui un ceas, și, bătrân,/ Să plec bucuros către moarte,/ Șoptindu-vă, cât se mai poate:/ «Am fost, duce-m-aș, să rămân!»“ (*Psalm*. În: Vasilcău, 2014, p. 594). Dorința profundă de a trăi o viață plină de sens și împlinire îl motivează pe poet să cânte până departe, să-și exprime gândurile și sentimentele până în ultimul moment al vieții sale. În ciuda vârstei care înaintează, el își dorește să plece către moarte cu o inimă plină de bucurie și mulțumire pentru viața pe care a trăit-o. Enunțul „Șoptindu-vă, cât se mai poate:/ «Am fost, duce-m-aș, să rămân!»” sugerează că poetul își dorește să-și lase amprenta în lume și să fie recunoscut pentru existența sa și pentru ceea ce a adus în această lume. El acceptă că inevitabilul sfârșit se apropie, dar este pregătit să-l întâmpine cu seninătate și conștiința unei vieți trăite pe deplin. Aceste versuri sunt un apel la trăirea vieții cu înțelepciune și intensitate, și la acceptarea cu grație a trecerii către un alt plan al existenței, imagine surprinsă și în versurile analizate mai sus „După moarte, ce frumos/ Să fiu bradul lui Christos” (*Vis*. În: Vasilcău, 2014, p. 584-585).

Sentimentul de acceptare a morții, identificat și în creația populară, se realizează prin alegoria moarte-nuntă, unde încadrarea defunctului în spațiul atemporal, mitic, împlinește, potrivit afirmațiilor lui Mircea Eliade, o „liturghie cosmică”, o satisfacere a condiției umane,

a destinului („din țărână suntem făcuți și în țărână ne vom întoarce” [*Vechiul Testament*]), iar amintirea omului plecat rămâne să dăinuie firesc în conștiința colectivă a comunității. În susținerea acestei credințe, în versurile poetul Traian Vasilcău, moartea este înfățișată ca o imagine pozitivă, ea vine „frumoasă” (Vasilcău, 2014, p. 611), în chip de „mireasă” (Vasilcău, 2014, p. 598), ca o „doină” (Vasilcău, 2014, p. 600), ca o „fericire” (Vasilcău, 2014, p. 632), „la braț cu viața” (Vasilcău, 2014, p. 75), ca un „rai” (Vasilcău, 2014, p. 109).

Relația literaturii cu folclorul, potrivit exegetului Andrei Gh. Olteanu (Olteanu, 1994), poate fi explorată la mai multe niveluri: de suprafață și de adâncime. În prima categorie, formele de asimilare primară a folclorului de către literatura scrisă sunt reprezentate de împrumuturi și imitații. Acestea constau în utilizarea directă a elementelor folclorice în scrierile literare, fără o reinterpretare sau o extindere semnificativă a lor. Aceste împrumuturi pot include motive, personaje, structuri narative sau alte aspecte ale folclorului, care sunt integrate în mod direct în operele literare.

În cea de-a doua categorie, formele de preluare mai profundă a creației populare implică un folclorism mai pronunțat și mai complex. Aceste forme denotă o integrare mai profundă a elementelor folclorice în literatură, care poate implica o reinterpretare creativă sau o extindere semnificativă a lor. Aici, folclorul nu este doar un simplu element decorativ sau inspirațional, ci devine o parte integrantă a operei literare, contribuind la textura și semnificația acesteia.

În poeziile lui Traian Vasilcău incluse în volumul șapte al nanologiei *Inscripții pe etern: Opere netăcute în 9 volume*, putem identifica atât relații de suprafață, cât și de adâncime dintre literatură și folclor.

La nivelul de suprafață, această relație poate fi evidențiată prin prezența elementelor folclorice în denumirile și structurile textelor literare. Eseurile *Povestea lui Ioan și oastea lui* și *Ultima poveste din istoria Republicii Moldova* demonstrează utilizarea convențiilor narațiunilor populare în structura lor compozițională. În primul eseu, autorul folosește convențonalul de basm pentru a transmite o anumită poveste sau morală, însă își adaptează stilul pentru a crea o finalitate artistică conștientă, specifică unui eseu. În al doilea eseu, autorul utilizează alegoria și convențiile narativității populare pentru a oferi o prezentare a realității politice din țară. În acest caz, convențonalul de poveste este folosit pentru a transmite o critică sau pentru a sublinia anumite aspecte ale societății, iar alegoria permite autorului să ofere o perspectivă profundă și simbolică asupra evenimentelor politice.

În ambele eseuri, utilizarea convențiilor narațiunilor populare servește scopului de a aduce o anumită profunzime și înțelegere în interpretarea subiectelor abordate, oferind cititorului o modalitate captivantă și accesibilă de a explora aspecte complexe ale realității sociale și politice.

Continuând investigația nivelului de suprafață, trebuie să menționăm că poetul Traian Vasilcău își intitulează poemele folosind taxonomia populară, adesea utilizând formule și motive specifice liricii populare, colindelor și basmelor. Aceste titluri și formule conferă poeziilor sale o atmosferă autentică și aduc în prim-plan elemente ale folclorului și tradițiilor populare. De exemplu, titlurile ca *Balada Îngerului, Balada Mădălinei, Balada lebedei însângerate* sau *Cântec de Mărțișor, Bocet popular, Cântec de leagăn* sugerează tematici și motive specifice acestor genuri folclorice. De asemenea, formulele specifice, precum „foaie verde”, „nani-nani” sau „jelui-m-aș și n-am cui”, aduc în poeziile sale un element de autenticitate și familiaritate, îmbogățind astfel experiența cititorului și conectându-l la tradițiile și obiceiurile populare.

Pe de altă parte, relația de adâncime este prezentă în preluarea mai profundă a creației populare, în care poetul integrează și interpretează elementele folclorice într-un mod personal și inovator. Acest lucru poate fi observat în reinterpretarea unor motive sau teme populare într-un context contemporan sau într-o manieră care reflectă perspective individuale și

experiențe personale. La unele imagini, motive-simboluri ne-am referit în prima parte a articolului. În continuare, ne vom axa pe câteva elemente etnografice, transfigurate de poet, pentru a ne sugera necesitatea păstrării și promovării moștenirii spirituale românești.

În poezia „Rugăciunea unui copil", obiceiurile și sărbătorile calendaristice, precum ***Nașterea Mântuitorului*** și ***Boboteaza***, sunt evocate pentru a aduce alinare și speranță eroului liric. Aceste sărbători sunt însoțite de așteptare și pregătire în mediul folcloric, reflectând ciclul anual și revenirea lor în mod repetat în calendar. Eroul liric, într-un gest de supunere și credință, așteaptă Nașterea Mântuitorului și își exprimă dorința ca evenimentul să se împlinească și în el însuși, pentru a fi botezat și purificat spiritual. Într-un final, el roagă divinitatea să se nască din nou în fiecare an, subliniind importanța menținerii tradițiilor și a valorilor spirituale.

Îndemnul păstrării și perpetuării tezaurului etnofolcloric se identifică și în versurile următoare: „Dintr-o datină străbună,/ Care-a fost și va mai fi,/ Hora neamului ne-adună/ În aleasă zi" (*Hora neamului*. În: Vasilcău, p. 2014, p. 433). Aceste versuri exprimă ideea că dansul tradițional, cunoscut sub numele de ***horă***, este o practică veche, transmisă din generație în generație și care va continua să existe în viitor. Dansul adună comunitatea într-o zi specială, indicând o tradiție a celebrării și a unității în cadrul comunității. Este o expresie a identității culturale și a valorilor tradiționale, care rămân importante și relevante de-a lungul timpului ca o taină: „Taina horei luminează/ Ca un soare chipul meu./ Cine-o știe și-o păstrează/ Va trăi mereu" (*ibidem*).

Poemele sau poeziile creștine ale lui Traian Vasilcău explorează în profunzime temele spirituale, teologice și morale, reflectând o conexiune profundă cu sfera divină și o preocupare pentru dimensiunea spirituală a existenței umane. Prin intermediul poeziei sale, el abordează subiecte precum credința, rugăciunea, păcatul, iubirea divină și relația complexă dintre om și Dumnezeu sau divinitate.

Aceste poezii exprimă atât experiența religioasă personală a poetului, cât și învățăturile și tradițiile religioase transmise din generație în generație. De la strămoși și din tradiția moștenită, Traian Vasilcău își extrage inspirația și își îmbogățește universul poetic.

Din punct de vedere teoretic, poezia creștină reprezintă o importantă manifestare a genului liric, deoarece explorează și reflectă aspecte profunde ale credinței și spiritualității umane. Aceasta poate fi plasată alături de colind, cântec de stea, bocet și rugăciune, specii literare care sunt caracterizate de trăsături stilistice specifice și de o adâncă încărcătură emoțională și spirituală.

În versurile: „Spre Tine, Doamne, fruntea mea se-nalță/ Și trupu-mi în genunchi stă doborât./ Deșartele gândiri nu mă răsfață,/ Tăcere mi-am prescris pentru o viață/ Și spionat de-o stea mi-s zăvorât/ Din amurgire până-n dimineață/ Și nu râvnesc mai mult, mi-ajunge-atât./ Nu merg, ci numai zbor din mare teamă/ Să nu omor cuvintele pe drum./ Venit din taina-Ți, voi de bună seamă/ În taina-Ți să rămân antum postum/ Și când va trebui să plec din mine/ Să n-am unde migra decât în Tine!" (*** [*Spre Tine, Doamne*]. În: Vasilcău, 2014, p. 101), se reflectă o profundă relație spirituală a poetului cu divinitatea și exprimă o adâncă închinare și supunere în fața lui Dumnezeu. Versurile sugerează că poetul se roagă în tăcere și caută liniștea interioară pentru a fi în comuniune cu divinul, de a fi înțeles și ghidat de El în călătoria sa pe această lume. Poetul se simte în siguranță în această legătură profundă cu divinitatea, iar rugăciunea sa este o călăuză în căutarea adevărului și a înțelepciunii.

În vederea sublinierii acestui aspect, vom recurge la afirmațiile lui Paul Claudel despre legătura dintre credință și poezie în articolul său *Religie și poezie* (Claudel, 1998, p. 12). În viziunea acestuia, credința în Dumnezeu este o sursă de laudă, bucurie, sens și dramă în poezie. Lauda, spune el, este poate cel mai puternic motor al poeziei, deoarece exprimă nevoia cea mai profundă a sufletului, vocea bucuriei și a vieții, și reprezintă o datorie a întregii creații, în care fiecare creatură are nevoie de celelalte. Este o viziune care subliniază

importanța spiritualității în poezie și înțelege poezia ca pe o formă de exprimare a adorației și recunoștinței față de divinitate.

Analizând creațiile poetului Traian Vasilcău din volumul menționat, am reușit să identificăm modalitățile prin care autorul navighează între aceste două niveluri ale relației literaturii cu folclorul (de suprafață și de profunzime), aducând în prim-plan atât influențele directe ale folclorului asupra textelor sale, cât și modul în care el reinterpretează și integrează aceste elemente într-un context literar mai amplu, contribuind astfel la bogăția și complexitatea operei sale.

BIBLIOGRAPHY

Aga, 2005 – Aga, Victor (Pr.). *Simbolica biblică si creştină: dicţionar enciclopedic (cu istorie, tradiţii, legende, folclor).* Ediția a II-a. Timișoara: Editura „Învierea”, 2005. 232 p.

Ciobanu, Negriu, 2005 – Ciobanu, Maria; Negriu, Dorina. *Dicționar de motive şi simboluri literare*. Chişinău: S.n., 2005. 170 p.

Claudel, 1998 – Claudel, Paul. *Religie şi poezie.* În: *Ateneu.* 1998, august, p. 12 [online]. Disponibil: https://proxy.europeana.eu/media/954/Culturalia_744378b5_4ed2_4b71_99b0_d5580d9019c4/4ed3f60f52f4bfc39e54ad01f97b3e59?disposition=inline&recordApiUrl=https%3A%2F%2Fapi.europeana.eu%2Frecord [citat 28.04.2024].

Comanici, 2004 – Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. București: Editura Etnologică, 2004. 250 p.

Evseev, 1994 – Evseev, Ivan. *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*. Timişoara: Amarcord, 1994. 223 p.

Hasdeu, 1877 – [Petriceĭcu-]Hasdeŭ, [Bogdan]. *Balada poporană „Cucul şi turturica” la România, în Persia şi în Francia. Notiță.* În: *Columna lui Traian*. 1877, serie nouă, anul VIII, nr. 06, p. 301-303. A se vedea: [Petriceĭcu-]Hasdeŭ, [Bogdan]. „*Cucul şi turturica” la români şi la persiani.* În: *Columna lui Traian*. 1876, serie nouă, anul VII, nr. 01, p. 40-44; *Balada „Cucul şi turturica” la Românĭ, la Moravĭ, la Provenţalĭ, la Reto-romanĭ, la Perşĭ, la Turcomanĭ.* În: Petriceĭcu-Hasdeŭ, Bogdan. *Cuvente din bătrâni*. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI. Publicaţiuni istorico-filologiece. Limba română vorbită între 1550-1600*. Tomul II. Bucuresci: Noua Tipografie Națională C. N. Rădulescu, 1879, p. 501-566.

Herseni, 1977 – Herseni, Traian. *Forme străvechi de cultură poporană românească:* Studiu de paleoetnografie a cetelor de feciori din Ţara Oltului. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1977. 338 p.

Ispas, 2013 – Ispas, Sabina. *Ipostaze ale vegetalului în spiritualitatea românească*. În: *Perspective asupra textului și discursului religios*. Volum îngrijit de Ioan Milică, Emanuel Gafton, Sorin Guia. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, p. 281-296.

Lisovschi, 2009 – Lisovschi, Anamaria. *Dendrolatria şi conservarea unor componente ale dendroflorei româneşti*. În: *Romania Occidentalis – Romania Orientalis: Volum omagial dedicat Profesorului univ. dr. Ion Taloş*. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene și Editura Mega, 2009, p. 359-361.

Mănucă, 1988 – Mănucă, Dan. *Lectură şi interpretare. Un model epic*. Bucureşti: Minerva, 1988. 240 p.

Mihalache, 2019 – Mihalache, Alexandra. *Frumoși sunt nuferii, dar ei nu pot înlocui o Cetate – interviu cu Traian Vasilcău* [online]. Disponibil: https://alexandram.ro/frumosi-sunt-nuferii-dar-ei-nu-pot-inlocui-o-cetate-interviu-cu-poetul-traian-vasilcau/ [citat 28.04.2024].

Olteanu, 1994 – Olteanu Andrei Gh. *Folclor și literatură cultă*. Brașov: Orientul latin, 1994. 166 p.

Spiridon, 2013 – Spiridon, Cassian Maria. *Despre barbari sau invazia omului plat* – atitudini literare VI. Ediție revizuită și adăugită. Iași: TipoMoldova, 2013. 381 p.

Vasilcău, 2014 – Vasilcău, Traian. *Inscripții pe etern. Opere Netăcute în 9 volume*. Volumul VII. Chișinău: Grafema Libris, 2014. 664 p.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.